

Стаття пера Майкела Спектера перекладена на Українську мову, вміщена тепер на сторінках "БРАМИ" (<http://www.brama.com/issues/>) за дозволом "Нью Йорк Тамїс" і автора на те, щоб поінформувати українців поза границями України і на батьківщині про цю широкозакроену акцію вербування молодих жінок для кримінальних замірів.

**ДОЗВОЛЕНО РОЗПОВСЮДЖУВАТИ/ВИДАВАТИ ПЕРЕКЛАДЕНЕ СТАТТЯ У
ГАЗЕТАХ, ЖУРНАЛАХ, І Т.Д.**

ФОТО - 1

Мая, російська проститутка, у клубі "Тропікана", Тел Авів. На дверях, "не курити".

НОВИЙ ВАНТАЖ ДІЛКІВ — НАЇВНІ СЛОВ'ЯНКИ

написав **Майкл Спектер**

РАМЛА, Ізраїль — Ірина завжди вважала, що краса якимось чином порятує її від бідності і безнадії сільського життя. Кілька місяців тому, відгукнувшись на непевне оголошення в невеликій українській газеті, вона зійшла з туристичного судна, яке прибуло до Хайфи. Дівчина сподівалася заробити багато грошей, танцюючи голою на столах.

Самовпевненій і радій вирватися з України, їй був 21 рік. Ізраїль відкривав перед нею новий світ. Протягом тижня чи двох здавалося, що все можливо. Потім одного ранку її відвезли до публічного дому, де хазяїн у неї на очах спалив їй паспорт.

"Ти належиш мені, — згадує вона його слова. — Ти моя власність і працюватимеш доти, доки не викупишся. Не пробуй тікати. У тебе нема паперів, і ти не знаєш івриту. Тебе арештують і депортують. Потім ми тебе знайдемо і привеземо назад".

Подібне трапляється щодня. І не тільки в Ізраїлі, з якого за останні три роки депортовано близько тисячі п'ятсот таких, як Ірина, росіянок і українок, але й в усьому світі, де продаж наївних і відчайдушних молодих жінок у сексуальне рабство перетворився на один зі злочинних бізнесів, які найстрімкіше зростають в експансивній світовій економіці.

Звичайно, міжнародний ринок жінок навряд чи новий. Протягом десятиліть його основним товаром були азійки. Але економічна безнадія в слов'янському світі відкрила злочинним групам, що розмножилися після занепаду комунізму, те, що експерти називають найбільш прибутковим з усіх ринків — східно-європейських жінок, яких майже ніщо, крім власних мрій, нестримує. Звідники, правоохоронці і допомогіві групи — усі погоджуються, що тепер в цій торгівлі найбільше ціняться українки і росіянки.

Через те, що імігрують вони часто нелегально, і, в зв'язку з тим, що певна частина жінок добровільно обирає професію повії, скласти статистику важко. Проте

підрахунки Організації Об'єднаних Націй свідчать, що кожного року у світі продаються приблизно 4 млн. осіб, яких неправдою і насильством змушують працювати у різному рабстві. Міжнародна організація міграції зазначає, що тільки в саму Західну Європу щороку продаються 500 тисяч жінок.

З багатьма трапляється те саме, що з Іриною. Приголомшена і ображена несподіваним наказом стати повією, вона просто відмовилася. Тоді її побили, згвалтували — і вона здалася. Кінець кінцем дістала перепочинок, бо на публічний дім було вчинено облаву, а її відвезено до єдиної в Ізраїлі в'язниці для жінок "Неве Тірца" в Рамлі. Тепер, подібно до сотень інших українок і росіянок, які не мають документів або явно підроблених паперів, вона чекає, коли її випровадять додому.

"Я не думаю, що чоловіка, який зруйнував моє життя, навіть оштрафують, — каже вона тихо. На її великі зелені очі поволі напливають сльози. — Можете назвати мене дурною, що приїхала сюди. Це мій злочин. Я дурна. Дурна дівчина з маленького села. Але чи можуть люди безкарно купувати і продавати жінок? Іноді я сиджу тут і запитую себе, чи справді все це сталося зі мною, чи може таке взагалі статися".

Потім, кивнувши рукою на брудне подвір'я в'язниці, де російська мова поширена більше, ніж іврит, вона прошепотіла останню фразу: "Я не єдина, знаєте. Вони знищили нас усіх".

Моделі торгівлі: Росія і Україна — постачальники плоти

Зосереджені в Москві й столиці України Києві мережі, які займаються торгівлею жінками, простяглися на схід до Японії і Таїланду, де тепер тисячі молодих слов'янок з примусу працюють повіями, і на захід до Адріатичного узбережжя і поза ним. Шляхи контролюються російськими злочинними групами, базованими в Москві. Навіть якщо ці групи безпосередньо не займаються перевезенням жінок за кордон, вони забезпечують охорону, тилову підтримку, посередництво з власниками публічних домів у багатьох країнах і, звичайно, фальшиві документи.

Жінки часто починають свій пекельний шлях добровільно. Шукаючи кращого життя, вони спокушаються місцевими оголошеннями про добру роботу в інших країнах за гроші, про які їм у себе вдома навіть не мріялося.

В самій лише Україні кількість жінок, які виїжджають, приголомшує. Згідно зі статистикою Міністерства внутрішніх справ, за останні 10 років виїхало 400 тисяч жінок віком до 30 років. Посольство Таїланду в Москві, яке розглядає заяви на візи з Росії й України, твердить, що кожного дня воно отримує близько тисячі таких заяв і більшість із них від жінок.

Ізраїль є досить типовим місцем призначення. Проституція тут законом не заборонена, хоч публічні доми нелегальні, і якщо врахувати 250 тисяч іноземних робітників-чоловіків, більшість яких неодружені або перебувають там без своїх дружин, — попит великий. За підрахунками поліції, щодня полагоджується 25 тисяч платних сексуальних справ. Публічні доми — повсюдні.

Ніхто з жінок, здається, не усвідомлює ризику доти, доки стає вже запізно. Як тільки вони перетинають кордон, у них негайно конфісковують паспорти, обмежують свободу і забирають найменші гроші, які вони взяли зі собою.

"Хочеться сказати цим дітям: коли щось здається занадто добрим, щоб бути правдою, то це, як правило, так і є, — каже Людмила Бірюк, український психолог і консультант жінок, які втекли або яких відпустили з неволі. — Але ви не уявляєте, що може зробити з людиною страх і справжнє невігластво".

Жінок контрабандою перевозять в автомобілях, автобусах, на кораблях і літаках. Багатьом, переданим серед глухої ночі в інші руки, кажуть, що вони збиратимуть апельсини, працюватимуть танцівницями або офіціантками. Інші самі вирішують спробувати щастя в проституції, вважаючи, звичайно, що це буде всього лиш кілька прибуткових місяців. Вони й не уявляють, яке насильство їх очікує.

Ефективний економічно брутальний порядок чи тут в Ізраїлі, чи в якійсь з десятка інших країн рідко міняється. Жінок тримають у квартирах, барах і тимчасових публічних домах. Там вони обслуговують, за їхніми власними підрахунками, до 15 клієнтів щодня. Часто вони сплять позмінно, по четверо на одному ліжку. Найкраще, на що вони сподіваються, це депортація після того, як поліція нарешті піймає їхніх поневолювачів.

Мало хто дає свідчення. Ті, які це роблять, ризикують життям. Минулого року в Стамбулі в Туреччині, за даними українських слідчих, двох жінок на очах їхніх шістьох подруг-росіянок скинули з балкону на смерть.

В Сербії, теж минулого року, за словами однієї молодої українки, яка втекла в жовтні, жінці відтяли привселюдно голову за те, що відмовилася працювати повією.

В італійському місті Мілані за тиждень до Різдва, поліція знешкодила банду, яка на своїх аукціонах виставляла викрадених з країн колишнього Радянського Союзу напівголих жінок, продаючи їх у середньому за трохи менше як тисячу доларів.

"Це тепер діється скрізь, куди не глянете, — каже Міхель Пляцер, керівник базованого у Відні оперативного штабу Центру ООН щодо відвернення міжнародних злочинів. — Мафія не дурна. Відтоді як розпався Радянський Союз, послабився нагляд за законністю і зросла свобода переміщення. Заробітки неймовірні. Видатки низькі — непотрібно купувати автомобілі чи зброю. Наркотики продасте раз, і їх більше немає. Жінки можуть заробляти гроші протягом довгого часу.

"Крім того, — додає він, — закони сприяють бандитам. Проституція є напівзаконною в багатьох місцях і це ускладнює нагляд. У більшості випадків покарання дуже легке".

В деяких країнах, включно з Ізраїлем, немає навіть спеціального закону, який забороняв би торгівлю людьми.

Пляцер каже, що хоч щорічний продаж "десятків тисяч" жінок у проституцію є безперечним фактом, його не задовільняє статистика, бо ніхто з причетних не має найменшої причини говорити правду.

"Але якщо хочете оперувати цифрами, — каже він, — задумайтесь над таким. Жертвами теперішніх форм рабства є 200 мільйонів осіб. Звичайно, більшість не є пов'язаними, а дітьми на підприємствах, де існує потогінна система, хатніми працівницями, мігрантами. Вважається, що протягом чотирьох століть 12 млн. людей було втягнуто у торгівлю живим товаром між Африкою і Новим Світом. 200 мільйонів, і звичайно, багато з них жінки, продані задля сексу, — теперішня цифра. Це діється тепер. Сьогодні".

ФОТО-2

Наталія і Мая збираються до роботи.

Дзвінки на допомогу: жертви не знають, де вони є

Дзвінок на допомогу пролунав з Донецька, похмурого вугледобувного центру на півдні України. Жінка кричала по телефону. Її сестра зі своєю подругою були ув'язнені в барі десь біля Риму. Вони не знали італійської мови і не могли звідтіля вийти, однак спромоглися на якийсь час скористатися сотовим телефоном якогось чоловіка.

"Чи ви маєте хоч акесь уявлення, де вони точно є? — запитала Ольга Швед, яка керує в Києві "Ла Страду" — новим українським центром боротьби з торгівлею жінками в Східній Європі і країнах колишнього Радянського Союзу.

Жінка відповіла, "Ні". Пані Швед почала шукати адреси і номери телефонів місцевого консула, поліції, будь-кого, хто б допоміг.

"Як далеко від Риму вони знаходяться? — запитала вона. Голос її твердів з кожним словом. — Може знаєте назву вулиці чи бару? Будь-що буде корисним, — говорила вона, несамовито роблячи нотатки. — Ми можемо підняти поліцію, але нам потрібно що-небудь. Якщо вони ще раз подзвонять, скажіть їм, щоб назвали якусь прикмету. Номер вулиці. Номер автобуса, який їздить поблизу. Одна прикмета — це все, що нам треба".

Пані Швед поклала трубку і потелефонувала до міністерства внутрішніх і закордонних справ. Її розмови були короткими, прямими, очевидно, звичною частиною її роботи.

А це тому, що Україна (і в меншій мірі її слов'янські сусіди Росія і Білорусь) зайняла місце Таїланду і Філіппін, колишніх епіцентрів всесвітнього підприємництва у торгівлі жінками. Проблему України ускладнює зруйнована економіка, атрофована правоохоронна система і злочинні групи, які з кожним роком стають дедалі зухвалішими. Молоді європейки користуються попитом і Україна, країна з населенням 51 млн. осіб, є, здається, джерелом нескінченного постачання. Не так уже важко побачити чому.

Ні Росія, ні Україна не наводять точної статистики щодо безробіття. Але навіть часткові цифри показують чітку картину хаосу й економічного розладу. Державна статистика безробіття в Україні свідчить, що понад дві третини безробітних —

жінки. Уряд веде й іншу статистику — тимчасово безробітні. Це люди, які формально мають роботу і можуть користуватися вигодами підприємства, наприклад, дитсадками і медичним страхуванням. Однак, вони не працюють і не отримують зарплати. Три чверті з них — жінки. А з тих, хто втратив роботу після того, як Радянський Союз розпався в 1991 році, понад 80 відсотків — теж жінки. Середня зарплата в Україні сьогодні трохи перевищує 30 доларів за місяць, але вона вдвічі нижча в містечках, яким надають перевагу злочинні групи, вербуючи жінок на працю за кордон. В більшості українських міст на одне робоче місце претендує в середньому 30 осіб. Реальної надії немає, але зате є свобода. В такому середовищі пошук роботи в інших країнах дедалі більше стає питанням виживання.

"Не є таємницею, що найвищі ціни тепер дають за білих жінок, — каже Марко Буффо, виконавчий директор організації "На вулиці", яка протидіє торгівлі жінками на півночі Італії. — Вони тепер є новинками. Колись перше місце на ринку займали нігерійки й азіатки, а тепер українки".

Економіка не є єдиним фактором, який змушує жінок тікати зі своєї батьківщини. Існує також соціальна реальність. Вперше молоді жінки в Україні й Росії мають право, можливість і силу волі покинути своїх батьків і рідне місто. Сільське життя в колишньому радянському світі розпадається майже скрізь і підлітки, рятуючись, хапаються за будь-який шанс, який тільки можуть знайти.

"Після того, як упала стіна, український народ пробував жити в нових обставинах, — каже пані Швед. — Було дуже тяжко і на легше не йде. Дівчата тепер мають мало можливостей, але й велику свободу. Дивлячись на "Гарненьку жінку" чи тисячу подібних фільмів і оголошень, вони думають, що хтось багатий може їх врятувати. Слава і легка досяжність багатства є майже завжди основою західної реклами, яку ми бачимо. А тут помирають міста. Ті робочі місця, які є, заповнюються чоловіками. Тому вони виїжджають".

Але спочатку вони відповідають на оголошення агентств з працевлаштування, які обіцяють знайти їм працю в іншій країні. І в цьому знову російські злочинні групи відіграють головну роль. Вони часто вербують людей через, здавалося б, невинні зустрічі типу "наречена поштою". Навіть коли вони не займаються цим, мало які організації можуть функціонувати, не сплачуючи податки тій чи іншій банді. Іноді оголошення на роботу майже чесні; в них натякається, що жінки зможуть заробляти до тисячі доларів за місяць як "ескорти" за кордоном. Але часто вони непевні і відверто брехливі.

Методи вербування: пропозиції занадто гарні, щоб бути правдивими

В одному типовому оголошенні, яке минулого року використовували торгаші в Києві, мовилося: "Дівчата! Ви повинні бути неодружені і дуже гарні. Молоді й високі. Ми запрошуємо вас працювати манекенницями, секретарками, танцівницями, хореографами, гімнастками. Житло забезпечене. Є місця за кордоном. Необхідно звернутися особисто".

Одна молода жінка, яка це зробила і повернулася живою, описала болючу подорож. "Я зустрілася з цими хлопцями, і вони запитали, чи не могла б я попрацювати в

стриптизному барі, — каже вона. — Чому ні, подумала я. Вони сказали, що треба відразу рушати. Ми машиною приїхали до Словацької Республіки, де вони забрали мій паспорт. Думаю, що вони дістали там для мене нові папери, але погрожували мені, щоб мовчала. Ми дісталися до Відня, потім до Туреччини. Мене тримали в барі, сказавши, що я заборгувала за свою подорож 5 тисяч доларів. Я працювала три дні, а на четвертий мене арештували”.

Останнім часом ці оголошення почали зникати з великих міст, де тепер відомо про справжні мотиви таких пропозицій. Сьогодні звернення ці з'явилися на провінції, де їхній успіх не зменшується.

Більша частина із тих тисячів українських жінок, які щороку вирушають за кордон, є нелегальні іммігрантки, які не працюють в сексуальному бізнесі. Часто вони звертаються по законну візу, щоб танцювати чи працювати в барі, а потім залишаються після закінчення її терміну дії.

Багато жінок їде до Туреччини і Німеччини, де російські злочинні групи особливо сильні. Керівники Ізраїлю кажуть, що росіянки (а росіянками вони часто називають усіх жінок з колишнього Радянського Союзу) зникають з туристичних суден щодня. За підрахунками урядових осіб в Італії, тепер там нелегально працює щонайменше 30 тисяч українок.

Більшість — хатні робітниці, але зростаюча кількість — повії. Декому з них обіцяно хатню роботу лише для того, щоб потім вони переконалися: їхня праця — обман. Частина проблеми прояснило дворічне дослідження, яке нещодавно провела вашінгтонська Світова Мережа Виживання (Global Survival Network): поліцейські чиновники в багатьох країнах просто байдужі.

Провівши таємні інтерв'ю з бандитами, звідниками і корумпованими державними службовцями, мережа виявила, що місцеві поліцейські підрозділи, часто ті, які найбільш спроможні запобігти торгівлі, найменш зацікавлені в наданні допомоги.

Гілліан Колдвел зі Світової мережі виживання ґрунтовно займалася цим дослідженням. "В Токіо, — каже вона, — співчутливий сенатор влаштував для нас зустріч зі старшими поліцейськими службовцями, щоб обговорити наростання цієї торгівлі з Росії в Японію. Поліція заявила, що це не проблема і навіть не захотіла конкретної інформації, яку ми могли надати. Це не здивувало місцеві допомогіві агентства, які навели приклади, коли поліція фактично продавала жінок назад злочинним колам, які поневолили їх”.

ФОТО - 3

Для багатьох жінок, депортація лишається єдиним способом порятунку.

Офіційна реакція: спроможні допомогти, але робити це не схильні

Байдужність серед поліцейських агентств не є незвичайною.

"Жіночі групи хочуть все роздути, — каже Геннадій Лепенко, голова київського відділу Інтерполу, міжнародного поліцейського агентства. — Можливо, це було проблемою кілька років тому, але тепер усе під контролем".

Так не вважає парламент України, який намагається ухвалити нові закони щодо захисту жінок, і Міністерство внутрішніх справ.

"Ми маємо тут дуже серйозну проблему, і ми просто не готові її вирішити самотужки, — каже Михайло Лебідь, керівник слідчого відділу при Міністерстві внутрішніх справ України. — Це людська трагедія, але й, чесно кажучи, національна криза. Гангстери за тиждень заробляють більше на цих жінках, ніж ми маємо в нашому правоохоронному бюджеті за цілий рік. Якщо бути чесним, ми не зупинимо цього, поки не отримаємо допомогу".

Проте вирішення не буде простим. Злочинні групи мало чим ризикують, вивозячи жінок з країни. В дійсності багато жінок їдуть добровільно. Закони нечіткі, співпраця між країнами нечаста і покарання торгашів майже ніколи не буває. Без роботи чи великої надії на майбутнє палкій дівчині-підліткови важко буде повірити, що обіцяна праця в Італії, Туреччині чи Ізраїлі майже напевно нічого не варта.

"Я відгукнулася на оголошення, щоб стати офіціанткою, — каже 19-річна Тамара, повія-українка з масажної кімнати біля старої Центральної автобусної станції в Тель-Авіві, що в російськомовному районі з найдешевшими публічними домами. — Не знаю, чи я б повернулася назад, якби могла. Що я там буду робити, стояти в черзі за хлібом чи працювати на фабриці за зарплату?"

Тамара, як всі інші подібні жінки, з якими проведено інтерв'ю для цієї статті, попросила не називати її прізвища. Вона має класичні слов'янські риси обличчя, довге біляве волосся і глибокі зелені очі. Вона відмовила кільком потенційним клієнтам, щоб поговорити вдосталь з репортером. Вона мала намір говорити доти, доки не прийде її хазяїн. За нею, казала вона, пильно не стежать, коли вона залишається в строкато прикрашеному приміщенні "клубу здоров'я".

"Я не збиралася цього робити, — каже вона, гидливо дивлячись на густо червоні стіни і леопардові плями навколо себе. — Вони забрали мій паспорт, тому мені мало що залишається робити. Але вони дають мені гроші. І повірте, це краще, ніж те, що я могла мати вдома".

Іцхак Тайлер, голова таємної поліції в Хайфі, — високий чоловік з відкритим обличчям, який говорить прямо.

"Ми маємо справу зі страшенно великою проблемою", — каже він. Портове місто з двохсоттисячним населенням стало найлегшим в'їзним пунктом для жінок, привезених до Ізраїля працювати повіями, — але ні в якому разі не єдиним. Іноді вони сходять з туристичних суден, але дедалі частіше вони прибувають з фальшивими документами, які дають їм змогу жити і працювати в Ізраїлі. Ці документи часто куплені або вкрадені в єврейок похилого віку в Росії чи Україні.

"Це складна світова операція, — каже Тайлер. — Це зло, і воно має успіх через великі гроші. Ці люди платять від 500 до 1000 доларів за українку або росіянку.

Розумієте, що це значить? Вони куплять цих жінок і зароблять на них страшні гроші".

Щоб проілюструвати свою думку, Тайлер схопив чорний калькулятор і, вистукуючи на ньому суми, почав називати їх уголос.

"Візьмімо невелике місце, — каже він, — з 10 дівчатами. Кожна приймає від 15 до 20 клієнтів щодня. Помножимо це, скажімо, на 200 шекелів. Отже щодня до кожного такого місця надходить, скажімо, 30,000 шекелів. Кожна дівчина працює 25 днів на місяць. Мінімум".

Розмовляючи, Тайлер був зайнятий математичними обрахунками. "Отже, ми говоримо про 750 тисяч шекелів щомісяця, або 215,000 доларів. Один чоловік часто має 5 таких місць. Це мільйон доларів. Немає податків, видатки теж майже не існують. Це фабрика з рабською працею. І ми їх маємо всюди в Ізраїлі".

Розташована в метушливому бізнесовому районі Тель-Авіва "Тропикана" є одним з найбільш зайнятих публічних домів. Жінки, які працюють там, як майже всі повії в нинішньому Ізраїлі, — росіянки. Але їхній власник — не росіянин.

"Ізраїльтяни люблять російських дівчат, — каже Джейкоб Голан, власник цього і двох інших клубів. Він охоче розповідає про бізнес, який, на його думку, надто "стресовий". "Вони блондинки, гарні й інакші від нас, — посміхається він, проводячи рукою по своєму чорному волоссі. — І вони відчайдушні. Вони готові робити за гроші що завгодно".

Завжди переповнений напівголими росіянками, клуб відкритий цілодобово. Поруч з секретаркою на стіні висить розклад — години кожної жінки позначені іншим кольором. А дні і зміни чергуються, як у ресторані чи барі. Поряд з розкладом висить табличка, на якій написано: "Чеків не приймаємо". Поруч з нею — афіша про те, що розшукується зниклу ізраїльтянку.

В "Тропикані" 12 кабін, у яких працює позмінно 20 жінок — вісім удень і 12 вночі. Бізнес завжди процвітає і не тільки завдяки іноземним робітникам. Ізраїльські солдати, з рушницями на плечах, вчащають сюди так само, як і бізнесові адміністратори, й туристи.

У відповідь на запитання, чи більшість жінок, які працюють у клубі, займаються цим добровільно, Голан щиро розсміявся.

"Я не переймаюся цим, — сказав він, дивлячись байдуже на чотирьох росіянок, які сиділи на низькій канапі. — Їх привезли сюди і сказали працювати. Я не змушую їх. Я плачу їм. А що діється між ними і чоловіками, яких вони обслуговують, то чому це має бути моєю проблемою?"

Засоби відлякування: система зраджує тих, хто дає свідчення.

Час від часу, як правило, з великим шумом і завчасним попередженням, на Голана влаштовують облаву. Він платить штраф, а жінок без добре підроблених документів

забирають до в'язниці. Якщо їх депортують, звинувачення проти них знімуть. Але якщо жінка захоче поскаржитися, вона мусить залишитися у в'язниці до суду. "За останні чотири роки, — каже Бетті Лаган, начальник в'язниці "Неве Тірца", — я не знаю жодного випадку, коли жінка вирішила б давати свідчення".

Таке каральне ставлення до жертв є скоріше правилом, ніж винятком. В Італії, де, каже поліція, вбивства жінок, змушених бути повіями, трапляються в середньому раз на місяць, парламент намагався створити щось на зразок програми захисту свідків. Але це тільки дозволило жінкам залишатися в країні протягом року, і нічого не зробило для приховування їхніх особистостей.

"Просто карти повністю підтасовані проти цих жінок, — каже Даніелла Помпей, спеціалістка з імміграції із католицького допомогового агентства в Римі "Сант Егідіо". — Поліція — це останнє місце, куди ці жінки хочуть звертатися". За її словами, тільки 20 жінок скористалися програмою захисту.

Незрозуміло, хто зупинить мафію. Наприкінці минулого року під час подорожі до України Гілларі Родгам Клінтон говорила про нову торгівлю рабами, яка розвинулася там надзвичайно швидко. Сполучені Штати і Європейський Союз планують спільно працювати, щоб попереджати молодих жінок про небезпеку, пов'язану з працею за кордоном.

Інші ініціативи, наприклад, створення місць депортації для в'язнів, притулків для жертв, проведення консультацій, теж обговорюються.

"Мені це все байдуже, — каже Лена, молода латвійка - в'язень, яка разом з подібними до себе очікує депортації. — Я лише хочу знати одну річ. Чи зможу я коли-небудь перейти вулицею, як людина?"

Sunday, January 11, 1998
Copyright 1998 The New York Times.

Переклад статті -- Сергій Мironюк
Допомогли з перекладом: Оксана Пеленська -- Радіо Свобода (Прага), Надія Світлична, Рома Шуган, Ірина Чабан та Оля Кузьмович.

Закликаємо читачів видрукувати переклад статті М. Спектера і розповсюджувати негайно по газетах, журналах, між своїх рідних чи знайомих в Україні.

Ініціативу до цього дали:

Ганя Кріль -- "БРАМА в український світ"
<http://www.brama.com/issues/>

Оля Ставнича -- Світова Федерація Українських Жіночих Організацій (СФУЖО)

Богдан Витвицький -- Асоціація Українсько-Американських Професіоналів і Підприємців, Нью Йорк/Нью Джерзі